

КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2026-2-13>

Павло ОСАДЧИЙ

кандидат юридичних наук

(Територіальне управління Державного бюро розслідувань,
м. Полтава, Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7246-6614>

osadchiypavel90@gmail.com

ПОНЯТТЯ «ОБ'ЄКТИВНА НЕМОЖЛИВІСТЬ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В РОЗРІЗІ ПОЛОЖЕНЬ СТАТТІ 615 КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА РОЗУМНІ МЕЖІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ

Запропоновано шляхи вдосконалення положень ст. 615 КПК України шляхом доповнення приміткою, яка міститиме перелік типових випадків, що слід уважати об'єктивною неможливістю застосування стандартних норм кодифікованого закону. Досліджено поняття «об'єктивної неможливості» у правничій та науковій літературі, а також його значення у розрізі положень статті 615 КПК України.

Ключові слова: об'єктивна неможливість, воєнний стан, особливий режим, обмеження прав і свобод людини та громадянина, допустимість доказів, межі застосування норм права.

Постановка проблеми. Уведення в Україні воєнного стану у зв'язку з розгортанням повномасштабної військової агресії детермінувало процес змін багатьох галузей права, зокрема кримінальної процесуальної сфери. Слід зауважити, що вона є досить чутливою до таких глобальних викликів соціально-політичного життя в країні, оскільки будь-яка військова агресія становить небезпеку для життя та здоров'я людей і в такому разі подекуди провадити досудове розслідування відповідно до існуючих норм буває неможливо. Зважаючи на це, виникає необхідність у видозміні певних норм та їх іншого застосування. При цьому не менш важливою є також процедура дотримання прав і свобод людини та громадянина відповідно до ратифікованих Україною міжнародних документів. У такій квінтесенції перед законодавцем в умовах воєнного стану виникла необхідність зміни окремих положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та створення норми, яка міститиме алгоритми дій в умовах об'єктивної неможливості застосування стандартних процедур або дотримання строків, і при цьому буде виключений факт свавільного порушення прав та свобод. Очевидним є те, що воєнний стан за замовчуванням означає

неминуче обмеження прав і свобод людини, однак в умовах їх дефіциту в рамках кримінального процесу такого порушення не має бути.

Поняття об'єктивної неможливості, закладене у ст. 615 КПК України, є досить загальним та суб'єктивним, сам законодавець не сформулював примітки, яка б пояснювала, що саме слід уважати об'єктивною неможливістю в умовах воєнного стану та що може стати підставою для зміни процедур і продовження загальноновизначених строків.

Аналіз публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Незважаючи на те що доробок в тематиці дослідження положень ст. 615 КПК України досить розширився із плином часу та тривалою повномасштабною збройною агресією, досліджень об'єктивної неможливості та випадків звернення до цього поняття в кримінальному процесуальному аспекті немає. Серед дослідників норм особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану слід назвати І. Гловюк, О. Дроздова, Г. Тетерятник, Т. Фоміну, В. Рогальську, В. Завтур тощо.

Мета статті – дослідження поняття «об'єктивна неможливість» в умовах воєнного стану у розрізі положень ст. 615 КПК України, а також розумних меж його застосування. Окрім того, за мету ставиться формування пропозиції доповнення ст. 615 КПК України приміткою, яка розкриватиме зміст поняття та міститиме визначені пункти, котрі уможливають застосування норм даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на мету вказаного дослідження, слід розпочати із вивчення поняття «об'єктивна неможливість» і його тлумачення у словниках та працях українських науковців, а також розкриття терміна «воєнний стан» із зазначенням його ключових характеристик із метою пропозиції доповнення ст. 615 КПК України приміткою, яка міститиме визначення ситуацій, коли дійсно «відсутня об'єктивна можливість», із метою запобігання випадків порушення прав і свобод людини в рамках кримінального процесу. Слід підкреслити, що закріплення конкретного формулювання та окреслення кола обставин не лише захистить учасників процесу від порушення їхніх прав, а й забезпечить допустимість зібраних доказів та справедливості правосуддя на основі зібраних фактичних даних.

Поняття «об'єктивна неможливість» є складеним, тому буде правильним досліджувати його комплексно з урахуванням визначень двох складників словосполучення, тобто «об'єктивний» та «неможливість». У Словнику української мови поняття «об'єктивний» подано у декількох тлумаченнях, серед яких у рамках даного дослідження найбільш виправдано буде використати таке: «який існує поза людською свідомістю і незалежно від неї; незалежний від волі, бажань людини тощо» [8]. У вказаному словнику також міститься визначення поняття «неможливість», що означає «те, що не можна здійснити, виконати, дістати, добитися тощо» [7]. Таким чином, із вищевикладеного випливає, що термін «об'єктивна неможливість» означає те, що не можна виконати незалежно від волі людини, а також ту ситуацію, яка існує поза межами волі людини і в жодному випадку не може бути моделі ситуації, за якої особа матиме змогу вплинути на ситуацію та виконати певну дію. Поняття «об'єктивна неможливість» у працях учених, особливо у юридичній та загальній науковій літературі, трактується як обставини, що не залежать від волі суб'єкта та унеможливають виконання певних дій, установлення істини або передбачення результатів [1; 15]. У разі вживання даного терміна в розрізі положень ст. 615 КПК України він тісно пов'язаний із введенням воєнного стану, оскільки вказані норми до кодифікованого закону внесені з його введенням на території України. Так, на виконання вимог щодо приведення кримінального процесуального законодавства у відповідність до воєнного стану 14 квітня 2022 р. прийнято Закон України № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» [9]. Указаним нормативно-правовим актом доповнено та/або змінено деякі положення вже існуючих статей КПК України, зокрема норм про

загальні засади кримінального судочинства, повноваження окремих суб'єктів кримінального процесу, процедур, строків тощо. Однак ключовим у даному Законі є те, що ним закріплено появу нового розділу в кодексі, який названо «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Законодавець закріплює, таким чином, поняття особливого режиму в умовах воєнного стану, тим самим розуміючи та оцінюючи ризики досудового розслідування, судового розгляду в таких умовах. Посилаючись на визначення поняття «воєнний стан», що відповідно до ст. 1 Закону України 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» означає «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [10]. У наведеному тлумаченні необхідно звернути увагу на такі вжиті слова і словосполучення, як «особливий», що дублюється і в самому КПК України як в назві розділу, так і в положеннях його норм, а також обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Зауважимо, що положення згаданого розділу КПК України містять визначені обмеження прав особи під час досудового розслідування та судового розгляду, і такі обмеження легітимізовані та виправдані законодавцем воєнним станом, що є особливим режимом і характеризується численними ризиками та загрозами.

Незважаючи на таку досить чітку і зрозумілу законодавчу позицію та визначеність, доходимо до роздумів про те, що, незважаючи на перегляд ст. 615 КПК України на конституційність її положень та відповідність загальноувизнаним правовим законам у кримінальному процесуальному праві зокрема, існує недосліджена проблематика, яка стосується окреслення кола випадків, які слід уважати «об'єктивною неможливістю» і за умови виникнення яких слід однозначно застосовувати положення досліджуваної норми. Під час написання даної статті нами було сформульовано питання щодо відсутності кола випадків «об'єктивної неможливості» та відсутності тлумачення цього терміна в розрізі ст. 615 КПК України. На нашу думку, формулювання, які містяться у назві розділу та самої статті щодо особливого режиму воєнного стану, є досить узагальненими, що в подальшому може викликати неоднозначність в оцінці зібраних доказів під час досудового розслідування та виникнення суперечностей щодо їх допустимості, оскільки неправильне або недоречне застосування положень ст. 615 КПК України цілком вірогідно може призвести до істотного порушення прав людини та громадянина навіть у тих випадках, коли, на перший погляд, таке порушення може бути виправданим та нормативно передбаченим.

Із метою більш глибокого аналізу терміна «об'єктивна неможливість» нами було здійснено огляд узагальнення судової практики з метою формування власного висновку. Так, у судовій практиці чітко зазначено, що серед положень ст. 615 КПК України можна виокремити ті, які застосовуються виключно за наявності певних умов, і якщо їх не існуватиме, то і застосування таких норм не буде виправданим та навіть може тягнути за собою негативні наслідки подальшої оцінки дій прокурора, слідчого, дізнавача тощо. Ці норми стосуються насамперед ч. 1 ст. 615 КПК України, для застосування окремих пунктів якої окрім умови введення воєнного стану має бути ще й додаткова умова, наприклад:

– технічна неможливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань чи до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;

- об’єктивна неможливість виконання слідчим суддею повноважень;
- об’єктивна неможливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності тощо [11].

Поняття «об’єктивна неможливість» становить основу термінологічного апарату ст. 615 КПК України, у якій визначено також процедуру та строки затримання особи, а також продовження строку тримання під вартою. Саме за принципом неможливості вирішити питання щодо продовження вищевказаного запобіжного заходу було прописано ч. 5 ст. 615 КПК України, а саме: «у разі неможливості проведення підготовчого судового засідання обраний слідчим суддею, керівником органу прокуратури під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженням до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не більше ніж на два місяці» [4]. Рішенням Конституційного Суду України № 3-р(П)/2026 дане положення визнано неконституційним. Рішення аргументоване тим, що «законодавче регулювання питання продовження строку тримання під вартою особи потребує конкретизації поняття «неможливість судового розгляду» безпосередньо в контексті обставин, спричинених широкомасштабною збройною агресією РФ проти України» [13]. Слід акцентувати увагу на тому, що Суд в аналізованому рішенні ставить під сумнів чіткість та зрозумілість формулювання «об’єктивна неможливість», яка міститься у ст. 615 КПК України, тим самим додаючи актуальності вибраної нами для дослідження тематики. До того ж від 18 липня 2024 р. вже було винесено Рішення № 8-р(П)/2024, у якому вирішувалось аналогічне питання щодо конституційності положень ст. 615 КПК України, які стосуються обмеження фундаментальних прав і свобод людини в умовах воєнного стану, виходячи з обставин об’єктивної неможливості [14]. Набуття законної сили Рішення було відтерміноване, оскільки Конституційним Судом акцентовано увагу на відсутності у нормі вказівки на обставини, що об’єктивно унеможливають проведення підготовчого судового засідання, або критеріїв, за наявності яких суд установить факт неможливості проведення підготовчого судового засідання у конкретному випадку, і законодавець повинен був виправити вказані процесуальні недопрацювання та прибрати ризики свавільного порушення прав людини [3]. Таким чином, питання відсутності окресленого конкретного кола випадків «об’єктивної неможливості» вже було порушене в конституційних скаргах громадян та розглянуто Конституційним Судом України, про що свідчить наявність наведених вище рішень, однак законодавцем досі не визначено межі об’єктивної неможливості в умовах воєнного стану.

Згідно зі сталим розумінням принципу верховенства права, одним із його складників є юридична визначеність, що вимагає, серед іншого, чіткості та зрозумілості норм права, зокрема в аспекті передбачуваності їх змісту та правовідносин, які будуть урегульовані цими нормами [13].

У Доповіді про правовладдя, схваленій Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія) на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25–26 березня 2011 р., вказано, що «юридична визначеність вимагає, щоб юридичні норми були зрозумілими й точними та щоб їхньою метою було забезпечення передбачуваності ситуацій та правовідносин» (перше речення § 46) [13; 2].

Як зазначено в дослідженні «Мірило правовладдя» (The Updated Rule of Law Checklist), що його ухвалила Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія) на її 145-му пленарному засіданні 12–13 грудня 2025 р. [CDL-AD(2025)002], «передбачуваність означає не лише те, що приписи акта права мають бути < ... > передбачуваними за своїми юридичними та реальними наслідками: їх має бути сформульовано з достатньою чіткістю та зрозумілістю, аби суб’єкти права мали змогу впорядкувати свою поведінку згідно з ними» (пункт II.B.1.49) [13; 5].

Виходячи з вищевикладених положень європейських примірників щодо постулатів юридичної визначеності, слід стверджувати про необхідність формування визначених понять та категорій у всьому термінологічному апараті КПК України, зокрема «об'єктивної неможливості». В умовах ризику свавільного порушення основоположних прав і свобод людини та громадянина цей термін вимагає реального підкріплення системою типових ситуацій та підстав, які він означатиме.

Незважаючи на те що у ст. 615 КПК України висвітлено певні умови «об'єктивної неможливості», цитовані вище, вони є узагальненими і саме в них об'єктивна неможливість уживається як загальний термін для надання права уповноваженим особам самостійно приймати рішення, чи є ситуація, що склалася, умовою для застосування положень об'єктивної неможливості. З одного боку, це надання законодавцем певної волі у прийнятті рішень та надання можливостей діяти на власний розсуд, виходячи з оцінки ситуації, однак з іншого боку, це створює плацдарм для ризику та передчасного невинновданого обмеження прав людини, коли реальної загрози не існує. Наприклад, можемо припустити: оскільки статистика із цього питання відсутня, що із введенням воєнного стану на всій території України і відповідно доповненням КПК України вищевказаними положеннями про здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану, прокурор, слідчий, дізнавач можуть безпідставно посилалися на норми ст. 615 КПК України, базуючись лише на тому, що на території України діє правовий режим воєнного стану. При цьому слід розуміти, що ступінь небезпеки в рамках дії воєнного стану у Донецькій області буде дещо інший, аніж у Закарпатській та інших областях, де не ведуться бойові дії, а інтенсивність ворожих обстрілів дещо інша. Звісно, не виключаємо можливість знеструмлення, тривалої загрози обстрілу або його здійснення, існування небезпеки життю та здоров'ю громадян, однак слід розуміти, що відсутність прямих загроз навіть в умовах воєнного стану не є підставою для застосування положень ст. 615 КПК України під час досудового розслідування.

З огляду на окреслені вище ризики, пропонуємо доповнити ст. 615 КПК України приміткою такого змісту: «Об'єктивна неможливість означає коло обставин, які існують в умовах воєнного стану, за наявності яких фізично неможливо проводити слідчі дії або звертатися до суду, зокрема:

- бойові дії безпосередньо в населеному пункті, де здійснюється досудове розслідування чи судовий розгляд справи або у його межах, що потенційно може становити загрозу раптової окупації чи ведення обстрілів;
- інтенсивні обстріли в регіоні, які здійснюються тривалий час, понад три години, та носять руйнівний характер, становлячи пряму загрозу життю та здоров'ю осіб;
- тривала повітряна тривога із загрозою обстрілу, яка носить масштабний характер, та існує реальна загроза руйнувань із наслідками для життя та здоров'я осіб;
- знеструмлення адміністративних будівель суду, установи виконання покарань, поліції, прокуратури тощо під час здійснення процесуальних дій чи проведення засідань в умовах відсутності генераторів, палива для них та реальної можливості відновлення електропостачання протягом тривалого часу;
- зруйнування адміністративної будівлі суду, установи виконання покарань, поліції, прокуратури тощо внаслідок застосування агресором відповідного озброєння, що створює неможливість дотримання процесуальних строків через вирішення низки організаційних питань пошуку матеріально-технічної бази для здійснення досудового розслідування або судового розгляду;
- утрата чи знищення матеріалів досудового розслідування/судової справи внаслідок виникнення загрози життю та здоров'ю осіб, відповідальних за збір та зберігання таких матеріалів;
- відсутність відповідної матеріально-технічної бази, зокрема автомобіля для транспортування затриманого, техніки для створення документів, документування дій уповноважених службових осіб через знищення їх унаслідок обстрілу».

Важливо чітко окреслити коло обставин, за яких об'єктивна неможливість буде виправданою, оскільки положення ст. 615 КПК України не нівелюють приписи статей кримінального процесуального закону, які є загальними та містилися в законі до формування норм воєнного стану [12]. Доповнення ст. 615 КПК України приміткою сформує розуміння у правозастосовній практиці поняття об'єктивної неможливості в умовах воєнного стану та розрізі вказаної статті, а також сприятиме формуванню єдиної практики застосування даних положень, що в подальшому позитивно впливатиме на оцінку зібраних у рамках судового засідання доказів та значно спростить процеси. Окрім того, йдеться і про такий важливий фактор, як запобігання випадкам свавільного порушення прав людини та громадянина, що є ключовим для українського права, особливо в умовах воєнного стану, коли існує можливість обмеження прав і свобод. Л. Наливайко у статті «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану» прямо зазначає про фундаментальну цінність прав людини в контексті воєнних конфліктів, а також про те, що їх забезпечення повинно здійснюватися не лише на рівні конституційних документів, а й у контексті нормативно-правового регулювання. До цього дослідниця наголошує, що гарантування непорушності прав і свобод є обов'язком соціально відповідальних осіб, зазначених у відповідних нормативних документах. У аналізованій статті також уважаємо слушною таку цитату: «Зважаючи на складні геополітичні обставини, викликані збройною агресією та повномасштабним вторгненням РФ на територію України, особлива увага повинна бути приділена гарантуванню прав і свобод людини та громадянина» [6, с. 625]. Вона пояснює мету проведеного нами дослідження, а саме прагнення до чіткого та конкретного формулювання окремих понять положень кримінального процесуального закону режиму воєнного стану.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що законодавцем не визначено конкретику поняття «об'єктивна неможливість», що може детермінувати розбіжності у практиці правозастосування положень кримінального процесуального закону, створених в умовах воєнного стану. Як наслідок – ризик порушення прав і свобод людини та громадянина. Хоча деякі з них можуть бути обмежені із запровадженням воєнного стану в Україні, однак вони мають певні межі та повинні бути суворо дотримані, особливо в рамках кримінального процесу, де ступінь такого обмеження є найвищим.

Зважаючи на це, а також існуючу сьогодні практику Конституційного Суду України із цього питання, нами запропоновано доповнити ст. 615 КПК України приміткою, яка міститиме чітко визначений перелік, що означає фізичну неможливість проводити слідчі дії або звертатися до суду. Важливо чітко окреслити коло обставин, за яких об'єктивна неможливість буде виправданою, оскільки положення ст. 615 КПК України не нівелюють приписи статей кримінального процесуального закону, які є загальними та містилися в законі до формування норм воєнного стану.

Список використаних джерел

1. ВС роз'яснив, що слід розуміти під неможливістю розгляду справи. *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/202764-vs-rozysniv-scho-slid-rozumiti-pid-nemozhlivistyu-rozglyadu-spravi> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Доповідь про правовладдя: Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія); ухвалено Венеційською Комісією на її 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 р.). Страсбург, 04 квітня 2011 р. *Право України*. 2019. № 11. С. 14–38. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/CDL-AD(2011)003rev2-ukr.pdf) (дата звернення: 07.05.2026).
3. Конституційні гарантії свободи та особистої недоторканності : аналіз Рішення КСУ № 3-р(П)/2026 від 01 квітня 2026 р. щодо продовження строку тримання особи під вартою. *Конституційний Суд України*. URL: <https://ccu.gov.ua/novyna/konstytuciyni-garantiyi-svobody-ta-osobystoyi-nedotorkannosti-analiz-rishennya-ksu-no-3> (дата звернення: 07.05.2026).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України № 4651-VI в редакції щодо визнання неконституційними окремих положень від 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 07.05.2026).
5. Мірило правовладдя: Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія); ухвалено Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.). Страсбург, 18 березня 2016 року. 168 с. URL: <https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule%20of%20Law%20checklist%20UKR.pdf> (дата звернення: 07.05.2026).
6. Наливайко Л. Р. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 3(31). С. 622–635.
7. Неможливість. *Словник. UA. Портал української мови та культури*. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%B9> (дата звернення: 01.05.2026).
8. Об'єктивний. *Словник. UA. Портал української мови та культури*. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D0%B1%27%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9> (дата звернення: 01.05.2026).
9. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України № 2201-IX від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 01.05.2026).
10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII в редакції від 04.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.05.2026).
11. Процесуальні аспекти: проблемні питання досудового розслідування та судового провадження в умовах воєнного стану. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1295807/> (дата звернення: 01.05.2026).
12. Під час застосування ст. 615 КПК слідчий, прокурор обов'язково мають зазначати, чому немає об'єктивної можливості дотриматися стандартного порядку проведення процесуальних дій – суддя ВС Яновська. *ADVOKAT POST. Інформаційне агентство*. URL: <https://advokatpost.com/pid-chas-zastosuvannya-polozhen-st-615-kpk-slidchij-prokuror-obov-iazkovo-maiut-zaznachaty-chomu-nemaie-ob-iektyvnoi-mozhlyvosti-dotrymatysia-standartnoho-poriadku-provedennia-protseesualnykh-dij-sudd/> (дата звернення: 12.05.2026).
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Червінського Романа Григоровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини п'ятої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України : Рішення № 3-р(II)/2026 від 01 квітня 2026 р., справа № 3-162/2024(327/24). URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3_r_2_2026.pdf (дата звернення: 07.05.2026).
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Оніщенко Руслана Іллєча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою) : Рішення № 8-р(II)/2024 від 18.07.2024, справа № 3-88/2022(205/22, 114/24). URL: <https://ccu.gov.ua/docs/6904> (дата звернення: 07.05.2026).
15. Сарай Н. Невизначеність як першопричина ризику діяльності підприємства регіону. С. 34–39. URL: <https://rarpsu.wunu.edu.ua/index.php/rarpsu/article/view/182/180> (дата звернення: 01.05.2026).

References

1. VS roziasnyv, shcho slid rozumity pid nemozhlyvisti rozghliadu spravy [The Supreme Court clarified what should be understood by the impossibility of considering a case]. *Sudebno-yurydycheskaia hazeta*. Retrieved from: <https://sud.ua/ru/news/publication/202764-vs-roziasniv-scho-slid-rozumiti-pid-nemozhlyvisty-rozglyadu-spravi> [in Ukr.].
2. Dopovid pro pravovladdia [Rule of Law Report]: Yevropeiska komisiia «Za demokratsiiu cherez pravo» (Venetsiiska komisiia); ukhvaleno Venetsiiskoiu Komisiiei na yii 86-mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 25–26 bereznia 2011 roku). Strasburh, 4 kvitnia 2011 roku. *Pravo Ukrainy*. 2019. № 11, pp. 14–38. Retrieved from: [file:///C:/Users/User/Downloads/CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/CDL-AD(2011)003rev2-ukr.pdf) [in Ukr.].
3. Konstytutsiini harantii svobody ta osobystoi nedotorkannosti: analiz Rishennia KSU № 3-r(II)/2026 vid 1 kvitnia 2026 roku shchodo prodovzhennia stroku trymannia osoby pid vartoiu

[Constitutional guarantees of freedom and personal integrity: analysis of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine No. 3-r(II)/2026 of April 1, 2026 on the extension of the term of detention of a person]. *Konstytutsiinyi Sud Ukrainy*. Retrieved from: <https://ccu.gov.ua/novyna/konstytuciyni-garantiyi-svobody-ta-osobystoyi-nedotorkannosti-analiz-rishennya-ksu-no-3> [in Ukr.].

4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy № 4651-VI v redaktsii shchodo vyznannia nekonstytutsiynymy okremykh polozhen vid 01.04.2026. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukr.].

5. Mirylo pravovladdia [Rule of law benchmark]: Yevropeiska komisiia «Za demokratsiiu cherez pravo» (Venetsiiska komisiia); ukhvaleno Venetsiiskoiu Komisiieiu na 106 mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 11 12 bereznia 2016 roku): posibnyk. Strasburh, 18 bereznia 2016 roku. 168 s. Retrieved from: <https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule%20of%20Law%20checklist%20UKR.pdf> [in Ukr.].

6. Nalyvaiko, L. R. (2024) Konstytutsiini prava i svobody liudyny ta hromadianyna v umovakh voiennoho stanu [Constitutional rights and freedoms of man and citizen under martial law]. *Zhurnal «Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii»*. № (31), pp. 622–635. [in Ukr.].

7. Nemozhlyvist [Impossibility]. *Slovnyk. UA. Portal ukrainskoi movy ta kultury*. Retrieved from: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D0%B9> [in Ukr.].

8. Obiektivnyi [Objective]. *Slovnyk. UA. Portal ukrainskoi movy ta kultury*. Retrieved from: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BE%D0%B1%27%D1%94%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9> [in Ukr.].

9. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia v umovakh voiennoho stanu [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to improve the procedure for conducting criminal proceedings under martial law]: Zakon Ukrainy № 2201-IXh vid 14.04.2022. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> [in Ukr.].

10. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainy № 389-VIII v redaktsii vid 04.03.2026. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukr.].

11. Protseualni aspekty: problemni pytannia dosudovoho rozsliduvannia ta sudovoho provadzhennia v umovakh voiennoho stanu [Procedural aspects: problematic issues of pre-trial investigation and judicial proceedings under martial law]. *Sudova vlada Ukrainy*. Retrieved from: <https://court.gov.ua/press/news/1295807/> [in Ukr.].

12. Pid chas zastosuvannia st. 615 KPK slidchy, prokuror oboviazkovo maiut zaznachaty chomu nemaie obiektivnoi mozhlyvosti dotrymatysia standartnoho poriadku provedennia protsesualnykh dii: suddia VS Yanovska [When applying Article 615 of the Code of Criminal Procedure, the investigator and prosecutor must necessarily indicate why there is no objective possibility to adhere to the standard procedure for conducting procedural actions: Supreme Court Judge Yanovska]. *ADVOKAT POST. Informatsiine ahentstvo*. Retrieved from: <https://advokatpost.com/pid-chas-zastosuvannia-polozhen-st-615-kpk-slidchyj-prokuror-obov-iazkovo-maiut-zaznachaty-chomu-nemaie-ob-iektyvnoi-mozhlyvosti-dotrymatysia-standartnoho-poriadku-provedennia-protseualnykh-dij-sudd/> [in Ukr.].

13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu Chervinskoho Romana Hryhorovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) chastyny piatoi statti 615 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional complaint of Roman Hryhorovych Chervinsky regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of part five of Article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine]: rishennia № 3-r(II)/2026 vid 1 kvitnia 2026 roku, sprava № 3-162/2024(327/24). Retrieved from: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/3_r_2_2026.pdf [in Ukr.].

14. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiynymy skarhamy Onishchenka Ruslana Illich, Havryliuka Dmytra Mykhailovycha shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) chastyny shostoї statti 615 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro harantii sudovoho kontroliu za dotrymanniam prav osib, yakykh utrymuiut pid vartoiu) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on constitutional complaints of Onishchenko Ruslan Ilyich, Havrylyuk Dmytro Mykhailovych regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of part six of Article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (case on guarantees

of judicial control over observance of the rights of persons held in custody)]: rishennia № 8-r(II)/2024 vid 18.07.2024 roku, sprava № 3-88/2022(205/22, 114/24). Retrieved from: <https://ccu.gov.ua/docs/6904> [in Ukr.].

15.Sarai, N. Nevyznachenist yak pershoprychyna ryzyku diialnosti pidpriemstva rehionu [Uncertainty as the root cause of risk in the region's enterprise activities]. pp. 34–39. Retrieved from: <https://rarrpsu.wunu.edu.ua/index.php/rarrpsu/article/view/182/180> [in Ukr.].

ABSTRACT

Pavlo Osadchyi. The concept of «objective impossibility» under martial law in the context of the provisions of Article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the reasonable limits of its application

Ways are proposed to improve the provisions of Article 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine by adding a note containing a list of typical cases that should be considered an objective impossibility of applying the standard norms of the codified law. The concept of «objective impossibility» in legal and scientific literature is studied, as well as its meaning in the context of the provisions of Article 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine.

The introduction of martial law in Ukraine in connection with the deployment of full-scale military aggression determined the process of changes in many branches of law, in particular the criminal procedural sphere. It should be noted that it is quite sensitive to such global challenges of socio-political life in the country, since any military aggression poses a danger to the life and health of people and in such a case it is sometimes impossible to conduct a pre-trial investigation in accordance with existing norms. In view of this, there is a need to modify certain norms and apply them differently. At the same time, the procedure for observing the rights and freedoms of man and citizen in accordance with international documents ratified by Ukraine is no less important. In such a quintessence, the legislator in the conditions of martial law had to change certain provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter referred to as the CPC of Ukraine) and create a norm that would contain algorithms for actions in conditions of objective impossibility of applying standard procedures or meeting deadlines, while excluding the fact of arbitrary violation of rights and freedoms. It is obvious that martial law by default means an inevitable restriction of human rights and freedoms, but in conditions of their deficiency within the framework of the criminal process, such a violation should not occur.

The concept of «objective impossibility» established in Article 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine is quite general and subjective; the legislator himself did not formulate a note explaining what exactly should be considered objective impossibility in martial law and what may become a basis for changing procedures and extending generally defined deadlines.

Key words: *objective impossibility, martial law, special regime, restrictions on human and civil rights and freedoms, admissibility of evidence, limits of application of legal norms.*

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 03.06.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.06.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.08.2026